

In kot so bivalni prostori različni, so različne in drugačne zgodbe, ki se nadaljujejo. O različni starostni in socialni strukturi "nevidnih oseb" ter njihovem načinu življenja govorijo tudi različni prostori, tako javni kot intimni: kuhinje, dnevni prostori, spalnice, kabineti, kopalnice in stranišča. Na dileme redoljubno - neredoljubno, lepo - grdo, čisto - umazano itd, si lahko odgovorimo vsak zase. Preko oblek, različnega sadja in zelenjave, namiznega pogrinjka ipd. lahko prepoznavamo različne letne čase ali dele dneva in ob tem različne življenjske stile, nam nepoznanih oseb.

Fotografije nam tako omogočajo vpogled v neko selektivno realnost različnih domovanj, ki pa jo mojster Lenart vidi in dojema povsem osebno in lastno svojemu gledanju, opazovanju okolice in hotenju po izpovednosti. Na tak ustvarjalni način in z dodatno uporabo barve se je poskušal približati predvsem fenomenu "meščanskega realizma". Tako gre predvsem za izseke/odlomke domovanj prijateljev in znancev.⁴⁾ In kot pravi Branko Lenart, se v teh fotografijah (z zgodbo) zrcali in odseva tudi del njegovega lastnega domovanja.

⁴⁾ Kot zanimivost lahko izpostavimo dejstvo, da mojster fotografije Branko Lenart ne ustvarja serij fotografij istega bivalnega prostora. Nasprotno. V vsakem prostoru naredi le 3 do 4 fotografije, katerih kompozicija ni zrežirana in "akcija" predhodno dogovorjena, temveč je resničen

Tudi umetniška fotografija je dokument neke realnosti. S pomočjo fototehnike in tehnologije je gospod Lenart ob tem, da je ustvaril opus umetniških fotografij, muzealiziral tudi realnost samo. Za etnologe in kustuse-etnologe je ob razumevanju "moči" vizualnih medijev pomembno, da ob fikciji in estetskem ugodju, ki (ne) veje iz umetnin, iščejo tudi v umetniški fotografiji ne le vidna, temveč tudi nevidna sporočila!

Mojca Ramšak

PO POTEH LJUDSKEGA STAVBARSTVA SLOVENIJE - IN THE FOOTSTEPS OF VERNACULAR ARCHITECTURE IN SLOVENIA

**Ministrstvo za kulturo, Zavod
Republike Slovenije za varstvo
naravne in kulturne dediščine,
Ljubljana 1994, 117 str., ilustr.
Vzporedno slovensko besedilo in
angleški prevod.**

Od 22. do 24. septembra 1994 so potekali *Dnevi evropske kulturne dediščine*, ki jih je pripravil Svet Evrope. Konservatorji zavodov za varstvo naravne in kulturne dediščine so pripravili ogled etnoloških spomenikov: Vito Hazler v Zavodnjah, Velenju in Rogatcu; Vladimir Knific v Kropi; Liljana Medved in Jelka Skalicky v Lovrencu na Pohorju, Šentjanžu nad Dravčami in Šmartnem na Pohorju; Eda Belingar in Bojan Klemenčič v Štanjelu, Gočah in Idriji; Eda Benčič Mohar v Sečovljah in Ravnu; Dušan Strgar v Šmarjah in Apneniku; Zvezdana Koželj pa je v Vodnikovi domačiji v Ljubljani predstavila publikacijo *Po poteh ljudskega stavbarstva Slovenije*, katere avtorji so navedeni etnologi konservatorji.

To je že tretja knjiga iz zbirke *Vodniki po poteh slovenske kulturne dediščine*. Leta 1992 je izšla prva, *Po poti baročnih spomenikov Slovenije*, leta 1993 pa po poteh rimskih vojakov v Sloveniji.

Po poteh ljudskega stavbarstva Slovenije je knjiga, ki smo jo že dolgo čakali in bo vsekakor dobrodošla ne samo na knjižnih policah Slovencev, ki imajo pozitiven odnos do

etnološke stavbne dediščine, ampak tudi v žepu angleško govorečih popotnikov. Etnologom in študentom pa bo poleg svinčnika, zvezka, fotoaparata in diktafona dobrodošel pripomoček tudi v njihovi terenski bisagi, saj so v knjigi predstavljeni modeli nekakšni zgledi za muzejsko, turistično in obrtno dejavnost, ki se lahko razvije v prenovljenem objektu ljudskega stavbarstva. Izbor predstavljenih objektov je šopek izbranih cvetk, ki so jih etnologi konservatorji obnovili in jih primerno predstavili širši, ne samo etnološki javnosti.

Vezava v mehke platnice in tisk na umetniškem gladkem papirju ta strokoven sistematični pregled vzdrževanih, prenovljenih in za javnost dostopnih spomenikov ljudskega stavbarstva napravi za praktičen priročnik, ki se zaradi (pre)pogostega prelistavanja ne "izrabi" prehitro.

V etnološki "vodniški" literaturi je knjiga *Po poteh ljudskega stavbarstva v Sloveniji* "že" tretja te vrste, torej za Stotimi najlepšimi kmečkimi hišami na Slovenskem dr. Ivana Sedeja iz leta 1989 in Vodnikom po slovenskih muzejih, ki je izšel leta 1992. Kot taka predstavlja temeljno strokovno in popularizacijsko delo etnologov konservatorjev in to ne le z arhitekturnega, umetnostnozgodovinskega in etnološkega zornega kota, pač pa širše, spomenike ljudskega stavbarstva obravnava sistematično v luči raznovrstne dejavnosti varstva naravne in kulturne dediščine, s poudarkom na predstavitvi njihovega pomena in varstvenih posegov na njih in ni le razvojni ali pa tipološki pregled obravnavane tematike. V knjigi niso predstavljeni samo objekti ruralne stavbne dediščine, ampak tudi delavska stavbna dediščina.

OBZORJA STROKE

Po uvodu dr. Jelke Pirkovič in Zvezdane Koželj, ki pojasnjujeta - prva - prednosti in pasti tovrstne predstavitve in - slednja - vzroke in načine varovanja ljudskega stavbarstva, sledi najprej zemljevid Slovenije z dvainštiridesetimi kraji, kjer najdemo v knjigi predstavljene etnološke spomenike. Že iz zemljevida (in iz kazala) se da razbrati, da so predstavitve etnološke stavbne dediščine dokaj enakomerno razporejene po posameznih pokrajinah. Tako so etnologi konservatorji iz kranjskega, novomeškega, celjskega in mariborskega zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine prispevali opise po šestih hiš, novogoriški in ljubljanski regionalni zavod sta se lotila sedmih in piranski Medobčinski zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine štirih reprezentativnih poslopij. Pred posameznimi pokrajinsko razvrščenimi stavbnimi opisi najdemo še podrobnejši izsek iz zemljevida Slovenije, pred opisom vsakega etnološko pomembnega spomenika pa še oddaljenost od Ljubljane in koordinate, po katerih lahko stavbo najdemo v Atlasu Slovenije. Opisi objektov ljudskega stavbarstva obsegajo lego v pokrajini in naselju, posege in dejavnosti in so dvojezični - slovensko angleški. Opremljeni so z reprodukcijsko kvalitetnimi fotografijami in načrti zavodov za varstvo naravne in kulturne dediščine in Fakultete za gradbeništvo in geodezijo - Šole za arhitekturo, za vsakim od njih pa so še nepogrešljive reference, telefonske številke in naslovi ustanov, lastnikov ali oskrbnikov, s katerimi se lahko dogovorite za obisk, nakazana pa je tudi možnost dostopa z avtomobilom iz najbližjega večjega naselja. Sledita seznam temeljne literature o ljudskem stavbarstvu in naslovi muzejev z etnološkimi zbirkami v Sloveniji.

Knjiga po poteh ljudskega stavbarstva Slovenije je nastala v rekordnih štirih mesecih in je z gled poenotenja metod predstavitve v spomeniškem varstvu, s tem pa odgovarja tudi vsem tistim, ki dvomijo o učinkovitosti etnološkega konservatorstva. Hkrati s knjigo so bili natisnjeni plakati, na katerih so predstavljeni objekti, ki so bili vključeni v dneve kulturne dediščine.

Dvojnost etnološkega konservatorstva, ki je razpeta med reševanje stavbne dediščine pred propadom in publiciranje za etnološko in laično bralstvo, je dobilo s knjigo še en plus v prid slednjemu.

Dnevi evropske kulturne dediščine
The European Heritage Days
Les Journées Européennes du Patrimoine

Po poteh ljudskega stavbarstva Slovenije

In the Footsteps of Vernacular Architecture in Slovenia

PRIHODNJA ŠTEVILKA:

ETNOLOGIJA V OSNOVNI ŠOLI

Riiiiž,

šolarke v Horjulu
okrog leta 1926.

Iz dokumentacije OEIKA.